

Ladislav Babić

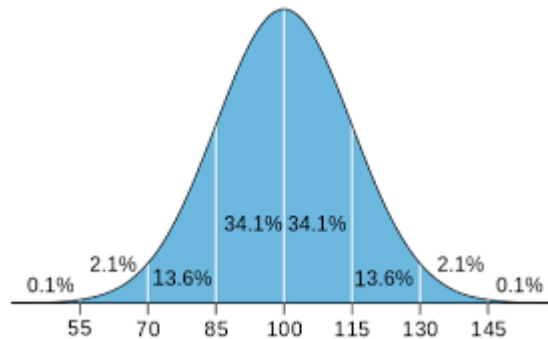
O inteligenciji i kreaciji Pakla iz Raja

Inteligencija ljudska je pojam sve više podvrgnut preispitivanju i sumnjama. Uzmimo u obzir da je on definiran unutar ljudske vrste, i kao takav najvjerojatnije primjenljiv jedino na nju, dok možemo samo zamišljati o njenoj primjenljivosti na druge oblike života. Barem tako dugo dok ne promijenimo, kako si umišljamo, navodno davno prevladane antropocentrične kriterije. Nekada je to bio jedinstven pojam – uglavnom percipiran kao *opća inteligencija*, pri čemu se smatralo da se ona odnosi na sve moduse ljudske djelatnosti - pa se tijekom razvoja znanosti razgradio poput „*gordog Albiona*“ na niz međusobno nezavisnih pojmova. Danas se govori o socijalnoj, verbalnoj, matematičkoj, prostornoj, egzistencijalnoj i inim [oblicima inteligencije](#), međutim – tražite li njenu [definiciju](#) ona uglavnom izgleda ovako:

„Inteligencija je mentalna karakteristika koja se sastoji od sposobnosti za učenje iz iskustva, prilagodbe na nove situacije, razumijevanja i korištenja apstraktnih pojmova i korištenja prethodnih znanja za snalaženje u novoj okolini u kojima ne pomaže stereotipno [nagonsko](#) ponašanje. Još se definira kao sposobnost brzog i učinkovitog snalaženja u novim i nepoznatim situacijama, a postoji i apstraktna definicija da je "inteligencija ono što se mjeri testovima inteligencije".“

Prilagodba na koje „*nove situacije*“? Netko može u uspostavi socijalnih kontakata, intimnih i seksualnih veza biti potpuni nesposobnjaković, a genije u apstraktnim područjima poput matematike, gdje brzo razumijeva i prilagođava se novim

konceptima. Općenita mjera ljudske inteligencije mjeri se testovima inteligencije koji daju tzv. *IQ – koeficijent inteligencije jedinice* – s kojim si konkretni pojedinac često može obrisati pozadinu. Možete pročitati da je najinteligentniji ljudski stvor – i od *Einsteina* „pametniji“ - nekoć bila vozačica nekog kamiona. I što je ona s tim mogla uraditi – još točnije, što je uradila - sem da se hvali kako joj fizičar može poslužiti samo za eventualnu promjenu guma na njenom vozilu? Sumarno se *IQ* prikazuje tzv. *Gaussovom krivuljom raspodjele inteligencije*:

Iz nje se jasno vidi kako u *prosječno inteligentne* ljude, s koeficijentom *IQ* između 90 i 110 spada oko 50% populacije. Ostatak su ponešto *natprosječni* ili malo *podprosječni*, *debili* i *geniji*. Poseban sloj spada u tzv. „*zaslijepljenu skupinu*“ koja

„*označava način donošenja odluka u maloj, kohezivnoj skupini. Zbog pretjerane želje za jedinstvenim mišljenjem, članovi skupine nisu u stanju realno procjenjivati sve raspoložive mogućnosti, pa raste vjerojatnost donošenja krivih odluka.*“

Po autorovom mišljenju, to nije tek mala skupina, već se njen sadržaj podudara s *Marxovom* tezom da „*ne određuje svijest ljudi njihovo biće, već obratno, njihovo društveno biće određuje njihovu svijest*“, čime oni postaju nesposobni za objektivnu valorizaciju stvarnosti i činjenica izvan njihove interesno mentalne ograničenosti.

Interesantno je koliko su ljudi vezani za vlastite kriterije procjenjivana i ocjenjivanja, koje nekritički proširuju na sve živo i neživo u svemiru. Pokazuju izrazitu nesposobnost „*hodati u tuđim cipelama*“, te se tako empatijski uživiti ne samo u procjene drugih individua vlastite vrste, nego i onih koje „*cipele*“ uopće ne poznaju. Paradigmatski takav odnos prikazuje izjava jednog anonimusa:

„Ne vidjeh nigdje da je mrav dizajnirao i napravio raketu za napuštanje matične planete i posjetu drugom nebeskom tijelu, niti neko drvo da je napravilo automobil, pa da se može kretati ...“

A zašto bi se uopće neko tisućljetno drvo – „*individua*“ stotinu puta starija od ljudske, uopće morala kretati? Da bježi od ratova, ili se premješta zbog siromaštva, ili žudi za drugom planetom jer uviđa da je svoju devastirala u resursima koji su mu potrebni za preživljavanje? Ljudi proučavaju inteligenciju animalnih vrsta, pritom ih svrstavajući od manje ka više inteligentnijima, čineći pri tome ogromnu grešku. Rade to isključivo po svom kriteriju, zabacujući kontekst u kojem treba izvršiti procjenu inteligencije. Poznati biolog kaže upravo to, da se inteligencija vrste prepoznaje po okolnostima u kojima ona doprinosi njihovoj maksimalnoj prilagodbi okolini. Što će stablu mamutovca inteligencija koja mu omogućava napuštanje planete, ili lavu ona koja omogućuje skladanje nezaboravnih (po ljudskom mjerilu) kompozicija? Vjerojatno će ovu primjedbku ljudi potpunije shvatiti kad naiđu na vanzemaljsku inteligenciju sasvim različitu od vlastite, koja ih nadilazi a koju moguće nećemo moći ni shvatiti. Možemo govoriti o [kontekstualnoj inteligenciji](#) – koja se promatra u odnosu na kulturu i dano okruženje, koju izvan danog konteksta - za životinje uglavnom određenog oblicima ponašanja i preživljavanja u zadanoj okolini - ne možemo smisleno uspoređivati, osim ako bi apriori i podsvijesno to trebalo dokazati našu uzvišenost i kvalificiranost za „*gospodara prirode*“. Koncept u bioetici već odavno napušten, jer se naša nesposobnost gospodarenja u ekonomskom području proteže i na „*gospodarenje*“ cijelom planetom.

„Ljudi dugo vjeruju da su pametniji od drugih životinja, ali sve veći broj znanstvenih dokaza sugerira da smo, kao vrsta, samo arogantni. Evolucijski biolozi tvrde da u nekim slučajevima životinje imaju superiorni mozak za nas, i da su mnoge njihove sposobnosti samo pogrešno shvaćene od strane ljudi. Vjeruju da su stvorenja u rasponu od vrana do koala otkrila tu inteligenciju rasprostranjenu u životinjskom kraljevstvu... Znanstvenici sa Sveučilišta u Adelaideu rekli su da mnoge životinje posjeduju različite sposobnosti koje ljudi pogrešno shvaćaju“

Dr. Gordon Burghardt, profesor psihologije i evolucijske biologije sa Sveučilišta Tennessee u Knoxvilleu. [kaže](#):

„Uopćeno napravljena je tvrdnja da s jezikom i sad trajnim čuvanjem podataka mi imamo cjelokupnu kulturu koja nam omogućuje postizanje mnogih stvari koje druge životinje ne mogu. Ali to ne znači da su pojedini ljudi superiorni u svim

sposobnostima nad svim drugim vrstama. Jednako kao što gibonu ne treba kuća, mi smo evoluirali u okruženjima gdje ne moramo loviti ribu golim rukama, ali smeđi medvjed mora, i može to učiniti bolje od nas.“

Jedina vrsta, od milijuna njih nastanjujućih planetu, koja uništava svoje globalno stanište, je čovjek - u svojoj aroganciji uvjeren da je na njoj najinteligentnije biće. Kako je to moguće, ako na trenutak zanemarimo evoluciju koja nas je po općem uvjerenju (vjerovanju) izbacila na površinu kao biće „predodređeno vladati“ prirodom, vladanje koje se svodi na njeno iskorištavanje, uništenje i potragu za novim resursima koje ćemo - ponovno iskorištavajući ih – uništiti, možda i nesvjesni da tako prakticiramo suicid vlastite vrste. I tako, *ad infinitum*.

Možemo na to gledati sintetizirajući *biblijski mit* i *znanstvene spoznaje* o strukturi svemira. Kako „*knjiga nad knjigama*“ priča, čovjek je izbačen iz *Raja* jer se polakomio za plodovima „*drveta spoznaje dobra i zla*“, konzumaciju kojih mu je „*Stvoritelj*“ zabranio. Zašto? Suvremena saznanja o najširem našem okruženju - svemiru – govore kako je on pust, hladan i posve neprikladan životu ljudi u njihovom iskonskom biološkom obličju, osim ako ne pretpostavimo normalnim da će on morati živjeti u zatvorenim prilagođenim prostorima (tlaka, atmosfere, zaštite od zračenja itd.), ako već ne u astronautskim ili ronilačkim skafandrima koj će mu omogućavati ograničenu, nasuprot općoj pokretljivosti koju uživa na *Zemlji*. Nije li suština biblijske poruke u tome što je „*Tvorac*“ znao da druge vrste uživaju u *biti - životu!* - dok ona ljudska u sebi sadrži grešku koja će ga poput „*vječnog Žida*“ neprekidno tjerati na lutanja, u zaludnoj spoznaji za – čim? Možda upravo onaj: zašto je istjeran iz *Raja* u kojem ostale vrste uživaju život, dok on luta vasionom ni ne znajući što traži. Po cijenu beskrajnih gubitaka ljudskih života, da bi – moguće (ovo sve shvatite samo kao izlet autorove mašte) na koncu spoznao ono što je već imao! Nije li to upravo onaj „*iskonski grijeh*“ koji – svi mi, potomci *Adama* i *Eve* – nasljeđujemo od svojih praroditelja? Jasno, to tek zbog onih koji tekstove isuviše doslovno tumače, govorim sasvim alegorijski. Usporedimo li *Bibliju* u kojoj *Bog* [poručuje](#) ljudima:

„Plodite se, i množite, i napunite zemlju, i sebi je podložite! Vladajte ribama u moru i pticama u zraku i svim živim stvorovima što puze po zemlji!« I doda *Bog*:
»*Evo, dajem vam sve bilje što se sjemeni, po svoj zemlji, i sva stabla plodonosna što u sebi nose svoje sjeme: neka vam budu za hranu! Zvijerima na zemlji i pticama u zraku i gmizavcima što puze po zemlji u kojima je dah života – neka je za hranu sve zeleno bilje!*“

(primjetimo da je, čini se, i u ljudi i u životinja preferirao vegetarijance!), sa novijim naučnim [studijama](#) o tome koliko puta dnevno ljudi pomisle na seks, nekako se pričinja da je čovjek ponajbolje zapamtio božju zapovjest o množenju. Doduše, sem seksanja koje je prihvatio, čovjek prakticira i zabranjeno voće sa spomenutog drveta, no pitanje je zašto? Da bi spoznao istinu o svijetu!?. Čemu mu je ona potrebna? Da unaprijedi svoj životni položaj; da bolje jede, bolje se oblači, da mu bude zimi toplije a ljeti ugodno. A što će mu to? Da se, čini se, može „*ploditi i množiti*“. Ali, zar mu nije bilo cijele godine prijatno, nije li već posjedovao sve to, živeći bezbrižno, kao i druge životinje seksajući se u *Raju*? Ne slijedi li on, uslijed neposluha spram poštivanja preporučenih „*prehrambenih navika*“, ustvari [circulus vitiosus](#) – sve više namatajući trag spoznaje da je, želeći više, napustio ono što je već posjedovao, za cijenu nemira koji će ga duhovno dovesti tamo gdje je već bio, ali je fizički to već uspio zauvijek upropastiti?

P.S.

Naravno, nije suština teksta u tome da izazove kritički osvrt kako bolje živimo od spiljskog čovjeka i da smo manje izloženi opasnostima od njega (zaista?). Smisao je u tome da razmišljamo i prevrednujemo, prije no nešto nekritički prihvaćamo. U tom smislu, tekst nije defenitivno autorovo mišljenje, već prije svega preispitivanje u koje želi uključiti i čitatelja.

1.10.2017.

PR

DIOGEN pro kultura

<http://www.diogenpro.com>